

**ДО ЧЛЕНОВЕТЕ НА
НАУЧНОТО ЖУРИ ЗА ЗАЩИТА
НА ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД**

СТ А Н О В И Щ Е

От д-р Ралица Янкова Илкова Петкова, доцент по наказателно право в Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ – член на научното жури за публична защита на дисертационния труд на Александра Красимова Нанова, докторант – задочна форма на обучение в секция „Наказателноправни науки“ при Института за държавата и правото (ИДП) при Българската академия на науките (БАН), на тема „Задължителната защита в българския наказателен процес“, за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление „3.6 Право“, научна специалност „Наказателен процес“

ПОЧИТАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,

Със Заповед № РД-09-86/06.11.2023 г. на Директора на ИДП при БАН съм определена за външен член на научното жури по процедурата за защита на дисертационния труд на Александра Красимова Нанова за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование: 3 „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление: 3.6 „Право“, научна специалност „Наказателно процес“.

В това си качество предоставям следното становище:

I. Кратко представяне на докторанта и на неговия труд

Докторантът **Александра Красимова Нанова** е родена на 21.07.1994 г. Висшето си юридическо образование получава през 2018 г. в Русенски университет „Ангел Кънчев“, която е завършила с отличие. В периода от 09.11.2020 г. до 06.12.2021 г. Нанова работи като юрисконсулт в Дирекция „Правна“ към Министерството на околната среда и водите, а в периода от 06.12.2021 г. до 03.10.2022 г. е съдебен помощник, първоначално към Наказателно отделение на Софийски районен съд, а впоследствие – към Наказателно отделение на Софийски градски съд. В периода от 03.10.2022 г. до 03.07.2023 г. преминава обучение в Националния институт на правосъдието и от 03.07.2023 г. е назначена като младши съдия в Окръжен съд – Монтана, която длъжност заема и към момента.

От 01.01.2020 г. Александра Нанова е зачислена като докторант в задочна форма на обучение в Института за държавата и правото при БАН, в област на висше образование: 3 „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление: 3.6 „Право“, научна специалност „Наказателен процес“. Научен ръководител на докторанта Александра Нанова е проф. д-р Гергана Маринова.

Докторантът е бил участник в редица семинари и обучения за повишаване на квалификацията, сред които и такива, имащи отношение към темата на дисертационния труд: „Доказателствена стойност на електронния документ“ проведено в периода от 14.04.2021 г. до 28.04.2021 г., организиран от Институт по публична администрация; „Правна уредба на защитата на личните данни“ проведен в периода от 08.03.2021 г. до 22.03.2021 г., организиран от Институт по публична администрация и други.

Интересите на докторанта Александра Нанова са предимно в областта на наказателното право и процес и защита правата на човека. Взела е участие в три научни конференции в областите на интереси.

По темата на дисертационния труд докторантът има три публикации, както следва: „Задължителна защита на лице,

обвинено в престъпление, за което се предвижда лишаване от свобода не по-малко от десет години или друго по-тежко наказание” – В: Сборник с доклади от XII национална конференция на докторантите в областта на правните науки (2022 г.); „Правна помощ на обвиняем, страдащ от физически или психически недостатъци, които му пречат да се защитава сам” – В: Сборник с доклади от XI национална конференция на докторантите в областта на правните науки (2021 г.); „Правна помощ на непълнолетен обвиняем” – В: Сборник с доклади от X национална конференция на докторантите в областта на правните науки (2020 г.).

Дисертационният труд на докторанта Александра Нанова е на тема „Задължителната защита в българския наказателен процес“ и представлява задълбочено и системно изследване, което има не само научно, но и практическо значение.

Обект на изследването са отделните хипотези на задължителна защита на обвиняемия и разпоредбите, които ги предвиждат, действащи в България след Освобождението до днес. Изследвани са норми от наказателнопроцесуалните закони на някои други държави, съдържащи сходни или аналогични хипотези на задължителна защита, с познатите в българския наказателен процес. Обект на изследване е и българската съдебна практика от 1952 г. до днес, както на първоинстанционните и въззивни съдилища, така и на Върховния съд (ВС) и Върховния касационен съд (ВКС).

Предмет на научния анализ е същността на института на задължителната защита, неговите характеристики, видове, съдържанието и приложното поле на разпоредбите, съдържащи се в действащия Наказателнопроцесуален кодекс, относно отделните хипотези на задължителна защита. Докторантът е подложил на тълкуване съответните правни разпоредби предвиждащи задължителна защита, и е анализирал практиката на съдилищата.

Основната задача, която дисертантът си е поставил, е подробно да разгледа същността и характеристиките на института на задължителната защита по българското наказателнопроцесуално право, като направи преглед на научните схващания до момента,

историческото развитие на института, достиженията и слабостите в съдебната практика и изготви предложения за отстраняване на констатираните слабости в законодателството и правоприлагането.

Изследването се характеризира със структура, включваща увод, три глави и заключение.

В първата глава, озаглавена „Общи положения на задължителната защита“, е изяснено понятието и значението на задължителната защита. Авторът е предложил доктринерна дефиниция на задължителната защита, като я е определил като предвидената и осигурена от закона възможност обвиняемият, в изрично посочените в НПК случаи, във всички фази, стадии и етапи на наказателното производство, тогава, когато не е упълномощил договорен защитник-адвокат, да защитава своите права и законни интереси задължително с назначен от ръководно-решаващия орган служебен защитник-адвокат. Направил е извод, че задължителната защита е юридически факт, защото наличието на която и да е от нейните хипотези представлява конкретно обстоятелство от реалната действителност, с осъществяването на което се свързва настъпването на определени правни последици. Разгледал е обстойно видовете задължителна защита, с оглед различни класификационни критерии. Анализирал е правната същност на защитата при участието на резервен защитник. Теоретично обосновано е понятието за защитник, като е прието, че защитникът е лицето, което встъпва в наказателното производство по пълномощие от обвиняемия или по назначение от компетентен държавен орган, за да защитава правата и законните интереси на обвиняемия. Изяснени са случаите на нарушение на правото на задължителна защита. Разгледани са въпросите, свързани със заплащането на адвокатско възнаграждение в хипотезите на задължителна защита.

В глава втора, озаглавена „Абсолютно задължителна защита“, подробно са разгледани подробно и задълбочено отделните хипотези на задължителна защита, визирани в закона – в чл. 94, ал. 1 от НПК, а именно в хипотезите, в които обвиняемият е

непълнолетен; обвиняемият страда от физически или психически недостатъци, които му пречат да се защитава сам; делото е за престъпление, за което се предвижда лишаване от свобода не по-малко от десет години, доживотен затвор и доживотен затвор без замяна; направено е искане по чл. 64 от НПК или когато обвиняемият е задържан; делото се разглежда в отсъствието на обвиняемия. Разгледано е участието на резервен защитник по наказателните дела. Обстойно е проучен и изяснен въпросът за задължителната защита, при провеждане на наказателно производство по реда на Глава XXVII и Глава XXIX от НПК.

В глава трета от дисертационния труд, озаглавена „Условно задължителна защита“ предмет на анализ са се явили хипотезите на условно задължителна защита, а именно когато обвиняемият не владее български език; когато интересите на обвиняемите са противоречиви и един от тях има и когато обвиняемият не е в състояние да заплати адвокатско възнаграждение, желае да има защитник и интересите на правосъдието изискват това защитник. Изяснени са предпоставките за назначаване на защитник във всяка от тези хипотези. Разгледан е институтът на отказ от страна на обвиняемия да бъде представляван от назначения служебен защитник.

Заклучението съдържа обобщение на резултатите от изследването, синтезирано посочване на научните приноси и достижения и направените предложения *de lege feranda*.

Изследването е с общ обем от 191 страници, включително съдържание и списък на използваната литература; справката за литературните източници съдържа общо 55 заглавия на български и на чужд език; бележките под линия са общо 397 на брой. Цитиранията са коректни.

Докторантът категорично покрива минимални изисквания за присъждане на научната и образователна степен „доктор“, съгласно ЗРАСРБ и Правилника за прилагането му. Видно от представената справка за изпълнението на индивидуалния учебен план, докторантът събира 466 кредита.

II. Оценка на научните и научно-приложни резултати и приноси на дисертационния труд

Дисертационният труд представлява безспорен принос в наказателнопроцесуалната теория. Това е първото цялостно монографично изследване в областта на научния анализ. Като основни **приносни моменти** на автора следва да се очертаят следните.

Докторантът е положил изключително сериозни и заслужаващи адмирации усилия да изясни правната същност, основните същностни характеристики и значението на задължителната защита като наказателно процесуален институт в исторически и сравнително – правен контекст, да анализира критично научните достижения в областта на научния анализ и постановената обемна и противоречива съдебна практика на различните съдебни инстанции, включително и тълкувателната такава.

От важно значение за науката и за правоприлагането се явява подробният и задълбочен анализ на отделните хипотези на абсолютно задължителната и относително задължителната защита на обвиняемия в наказателния процес. Без съмнение работата на дисертанта като младши съдия е допринесла не само за правилния избор на тема, но и за набелязване на основните въпроси, които задължителната защита поставя в практиката и за обосновка на направените изводи и обобщения. В този смисъл работата има не само научно и но съществено научно – практическо значение и ще се яви в полза на практикуващите юристи при преценка, налице ли е хипотеза на задължителна защита и от кой вид.

Впечатлява сравнителноправния преглед на уредбата на задължителната защита в други правни системи (Германия, Русия, Норвегия, Полша, Китай) и извеждането на добри практики, които са послужили на автора да формулира предложения за подобряване на правната рамка у нас.

Ценен принос има докторантът при формулиране на препоръки *de lege ferenda*, повечето от които безусловно заслужава да бъдат поставени на по-широко обществено обсъждане, с оглед извеждане на рационални предложения за изменение на наказателното ни законодателство.

Убедено може да се твърди, че дисертантът е концентрирал научните си търсения в областта на особено актуалната днес проблематика на задължителната защита на обвиняемия, който е централна фигура в наказателния процес. За пръв път в литературата е разгледана с нужната задълбоченост проблематиката на отделните хипотези на задължителна защита, а и на института като цяло. Оттук и изводът, че изследването е особено актуално и би могло да допринесе съществено за развитието на законодателството и за правоприлагането.

Вън от съмнение е, че професионалният опит на докторанта, макар и непродължителен, е допринесъл не само при избора на тема на научни търсения, но и за задълбочеността и многоаспектността на изследването; дисертационния труд ще се яви в несъмнена полза за практикуващите юристи по наказателни дела.

III. Критични бележки и препоръки

Анализираният научен труд се характеризира с множество и безспорни приносни моменти, но следва да бъдат направени и някои **критични бележки**.

Така, известно несъгласие може да се изрази със структурирането на глава първа от изложението. По-конкретно, въпросите, свързани с назначаването и участието на резервен защитник заслужава да бъдат структурно отграничени, тъй като не следват логично от отделните хипотези на задължителна защита. Изложеното е относимо и към въпросите, свързани със заплащането на адвокатско възнаграждение в случаите на задължителна защита.

Работата би спечелила значително, в случай че се акцентира повече на допусканите процесуалните нарушения във връзка със

задължителната защита – съществени и несъществени, отстраними и неотстраними и тяхното значение за наказателното производство, като тези въпроси също заслужава да бъдат обособени систематично.

Направените критични бележки, обаче, не влияят на общата положителна оценка на дисертационния труд. Те не разколебават безусловно налагащия се извод, че научната работа е написана в резултат на упорита работа и добросъвестните усилия на автора в областта на научния анализ.

Научната работа на дисертанта недвусмислено сочи, че докторантът Александра Нанова се отличава със способност да изследва всестранно и задълбочено наказателнопроцесуална проблематика; има богати теоретични познания в областта на наказателното право и процес; демонстрира, че може да работи с големи масиви от информация, от които е способна да формулира релевантни научни изводи.

IV. Заключение

В заключение, имайки предвид изложените по-горе съображения, изразявам положителната си оценка, че представеният за защита дисертационен труд на тема: „Задължителната защита в българския наказателен процес“ отговаря на изискванията на чл. 6, ал. 3 от Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и на чл. 27, ал. 2 от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ за получаване на образователната и научна степен „доктор“, поради което предлагам да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление „3.6 Право“, научна специалност „Наказателен процес“ на Александра Красимова Нанова.

Член на научното жури:

(доц. д-р Ралица Илкова)

София, 4 декември 2023 г.

**TO THE MEMBERS OF
THE SCIENTIFIC JURY FOR THE DEFENSE
OF DISSERTATION**

OPINION

By Associate Professor Ralitsa Yankova Ilkova Petkova, PhD in “St. Kliment Ohridski” Sofia University, Faculty of Law-member of scientific jury in the competition for defence of a dissertation thesis with candidate Aleksandra Krasimova Nanova, a part-time doctoral student in the Department of Criminal Law in the Institute for the State and the Law (ISL) of the Bulgarian Academy of Sciences (BAS). on the topic of “Mandatory defence in the Bulgarian criminal process”, for acquisition of educational and scientific degree “Doctor (SJD)” professional field “law” (3.6.) on scientific specialty “Criminal Procedural Law”.

DEAR MEMBERS OF THE SCIENTIFIC JURY,

By order No. RD-09-86 of 06.11.2023 issued by the Director for the Institute for the State and the Law I was appointed as an outside member of scientific jury in the competition for defence of a dissertation thesis for acquisition of educational and scientific degree “Doctor (SJD)” with candidate Aleksandra Krasimova Nanova, in the sphere of higher education Social, Economic and Legal Sciences (3.), professional field “law” (3.6.) on scientific specialty “Criminal Procedural Law”.

In this capacity, I provide the following opinion:

I. Brief notes on the Ph. D candidate and her dissertation

The Ph.D. student Aleksandra Krasimova Nanova was born on 21.07.1994. She has graduated law major in 2018 in the Faculty of Law of

“Angel Kanchev” Ruse University with excellent result. From 09.11.2020 to 06.12.2021 she has worked as a legal expert in the Legal Directorate of the Ministry of Environment and Water and in the period from 06.12.2021 to 03.10.2022 she is a judge associate, initially at the criminal division of the Sofia Regional Court, and subsequently at the criminal division of the Sofia City Court. In the period 03.10.2022 to 03.07.2023 she was trained at the National Institute of Justice and from 03.07.2023 she was appointed as a junior judge in Montana District Court, which position she currently holds.

The Ph.D. student Alexandra Nanova was enrolled as a part-time doctoral student from 01.01.2020, in the Institute for the State and the Law of BAS in the sphere of higher education Social, Economic and Legal Sciences (3.), professional field “law” (3.6.) on scientific specialty “Criminal Procedural Law”. Her academic supervisor is Assoc. Prof. Ph.D. Gergana Marinova.

She has participated in a number of seminars and trainings to increase her qualification, including those related to the topic of the dissertation work: "Evidential value of the electronic document" held in the period from 04.14.2021 to 04.28.2021, organized by the Institute of Public Administration; "Legal regulation of the protection of personal data" held in the period from 08.03.2021 to 22.03.2021, organized by the Institute of Public Administration and others.

Her scientific interests are in the field of criminal law and process and human rights and protection. She has participated in three scientific conferences in the areas of interest.

On the subject of the dissertation, she has participated in three national conferences with reports: Obligatory protection of a person accused of a crime, for which a punishment of imprisonment not less than 10 years or another, more severe punishment is provided- Papers of National Conference of PhD Students in Law (2022), Legal aid for the defendant, suffering from physical or mental disabilities, which prevent him from defending himself- Papers of National Conference of PhD Students in Law (2021), Legal aid for a juvenile defendant-Papers of National Conference of PhD Students in Law (2020).

Her **dissertation thesis** "Mandatory defense in the Bulgarian criminal process" is a thorough and systematic study that has not only scientific, but also practical significance.

The object of the research are the individual hypotheses of mandatory defense of the accused and the provisions that provide for them, operating in Bulgaria after the Liberation until today. Norms from the criminal procedural laws of some other countries, containing similar or analogous hypotheses of mandatory protection, with those known in the Bulgarian criminal process, have been studied. The object of research is the Bulgarian judicial practice from 1952 to the present day, both at the first instance and appellate courts, as well as at the Supreme Court (SC) and the Supreme Court of Cassation (SCC).

The subject of the scientific analysis is the essence of the institution of mandatory defense, its characteristics, types, the content and the scope of the provisions contained in the current Criminal Procedure Code, regarding the separate hypotheses of mandatory defense. The PhD student has subjected to interpretation the relevant legal provisions providing for mandatory defense, and has analyzed the practice of the courts.

The main task that the PhD student has set for herself is to examine in detail the essence and characteristics of the institute of mandatory defense under Bulgarian criminal procedural law, by reviewing the scientific understandings to date, the historical development of the institute, achievements and weaknesses in judicial practice and preparing proposals for elimination of identified weaknesses in legislation and law enforcement.

As a structure it includes introduction, three chapters and conclusion.

In the first chapter, entitled "General Provisions of mandatory defense", the concept and meaning of compulsory protection is clarified. The author has proposed a doctrinal definition of mandatory defense, defining it as the possibility foreseen and provided by law for the accused, in the cases expressly specified in the Criminal Procedure Code,

in all phases and stages of the criminal proceedings, when he has not authorized a contractual defender -lawyer, to defend his rights and legal interests with an official defender-lawyer appointed by the decision-making authority. She concluded that mandatory defense is a legal fact, because the presence of any of its hypotheses represents a specific circumstance of reality, the implementation of which is associated with the occurrence of certain legal consequences. She has thoroughly examined the types of mandatory defense, in view of various classification criteria. She analyzed the legal essence of the defense with the participation of a stand-by defense counsel. The notion of a defender is theoretically justified. It is accepted that the defender is the person who intervenes in the criminal proceedings on the authority of the accused or on the appointment of a competent state authority to protect the rights and legal interests of the accused. The cases of violation of the right to mandatory defense have been clarified. The issues related to the payment of attorney's fees in cases of mandatory defense have been considered.

In chapter two, entitled "Absolutely Mandatory defense", the individual hypotheses of mandatory defense referred to in the law - in Art. 94, para. 1 of the Criminal Procedure Code, namely in cases where the accused is a minor; the accused suffers from physical or mental deficiencies that prevent him from defending himself; the case is for a crime punishable by imprisonment for not less than ten years, life imprisonment and life imprisonment without parole; a request was made under Art. 64 of the Criminal Procedure Code or when the accused is detained; the case is considered in the absence of the accused. The participation of a stand-by defense counsel in criminal cases was considered. The issue of mandatory defense in criminal proceedings pursuant to Chapter XXVII and Chapter XXIX of the Criminal Procedure Code has been thoroughly studied and clarified.

In the third chapter of the dissertation, entitled "Conditionally Mandatory Defense", the subject of analysis were the hypotheses of conditionally mandatory defense, namely when the accused does not speak Bulgarian; when the interests of the defendants are conflicting and

one of them has and when the defendant is unable to pay attorney's fees, wishes to have counsel and the interests of justice require such counsel. The prerequisites for the appointment of a defender in each of these hypothesis are clarified. The institution of the accused's refusal to be represented by the official defense counsel was examined.

The conclusion contains a summary of the results of the research, a synthesized indication of the scientific contributions and achievements and the proposals made *de lege feranda*.

Dissertation thesis consists of 191 pages. As a structure it includes table of contents, bibliography. The dissertation has 397 footnotes, and the bibliography lists 55 reference titles both in Bulgarian and other languages. Citations are correct.

The PhD student categorically meets the minimum requirements for the award of the scientific and educational degree "doctor", according of the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria Act and the Rules for its implementation. As can be seen from the presented report on the implementation of the individual study plan, the PhD student collects 466 credits.

II. Evaluation of the scientific and scientific-applied results and contributions of the dissertation thesis.

The dissertation is an indisputable contribution to criminal procedural theory. This is the first comprehensive monographic study in the field of scientific analysis. The following **should be outlined as the main contributing points** of the author.

The PhD student has made extremely serious and admirable efforts to clarify the legal essence, the main essential characteristics and the importance of mandatory defense as a criminal procedural institution in a historical and comparative legal context, to critically analyze the scientific achievements in the field of scientific analysis and the voluminous and controversial judicial ruling practice of the various courts, including the interpretative one.

Of great importance for science and for law enforcement is the detailed and thorough analysis of the individual hypotheses of the

absolutely mandatory and conditionally mandatory defense of the accused in the criminal process. Undoubtedly, the dissertation student's work as a junior judge has contributed not only to the correct choice of topic, but also to identifying the main issues that mandatory defense poses in practice and to justifying the conclusions and generalizations made. In this sense, the work has not only a scientific but also a significant scientific-practical significance and will appear to the benefit of legal practitioners when assessing whether there is a hypothesis of mandatory defense and of what kind.

The comparative legal review of the regulation of mandatory protection in other legal systems (Germany, Russia, Norway, Poland, China) and the presentation of good practices that served the author to formulate proposals for improving the legal framework in our country are impressive.

The doctoral student has a valuable contribution in formulating recommendations *de lege ferenda*, most of which definitely deserve to be put to a wider public discussion, with a view to bringing out rational proposals for amending our criminal legislation.

It can be confidently asserted that the PhD student has concentrated his scientific research in the area of today's particularly relevant issue of the mandatory defense of the accused, who is a central figure in the criminal process. For the first time in the literature, the problematic of individual hypotheses of mandatory protection, as well as of the institute as a whole, has been examined with the necessary depth. Hence the conclusion that the research is particularly relevant and could significantly contribute to the development of legislation and law enforcement.

It is beyond doubt that the professional experience of the doctoral student, although short, has contributed not only to the choice of the topic of scientific research, but also to the depth and multifacetedness of the research; dissertation work will be of undoubted benefit to criminal law practitioners.

III. Critical notes and recommendations

The analyzed scientific work is characterized by numerous and indisputable points of contribution, but **some critical remarks** should also be made.

Thus, some disagreement can be expressed with the structuring of chapter one of the exposition. More specifically, the issues related to the appointment and participation of a stand-by defense counsel deserve to be structurally separated, as they do not follow logically from the separate hypotheses of mandatory protection. The above is also relevant to issues related to the payment of attorney's fees in cases of mandatory defense.

The work would benefit significantly if more emphasis was placed on the procedural violations allowed in connection with the mandatory defense - essential and non-essential, removable and non-removable and their importance for the criminal proceedings, and these issues also deserve to be distinguished systematically.

The critical comments made, however, do not affect the overall positive evaluation of the dissertation thesis. They do not alter the unconditional conclusion that the scientific work was written as a result of hard work and good faith efforts of the author in the field of scientific analysis.

The scientific work unequivocally indicates that the PhD student Alexandra Nanova is distinguished by the ability to comprehensively and thoroughly investigate criminal procedural issues; has rich theoretical knowledge in the field of criminal law and process; demonstrates that it can work with large bodies of information from which it is able to formulate relevant scientific conclusions.

IV. Conclusion

In conclusion, bearing in mind the considerations set out above, I express my positive assessment that the dissertation submitted for defense on the topic: "Mandatory defense in the Bulgarian criminal process" meets the requirements of Art. 6, para. 3 of the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria Act and on Art. 27, para. 2 of the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria Act for

obtaining the educational and scientific degree "doctor", which is why I propose to award the educational and scientific degree "doctor" in the professional direction "3.6 Law", scientific specialty "Criminal Process" to Alexandra Krasimova Nanova.

Member of the Scientific Jury:

(Associate Professor PhD Ralitsa Ilkova)

Sofia, December 4, 2023